

Maaseutututkijatapaaminen
26.8.2021

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY
SCHOOL OF BUSINESS AND ECONOMICS

Maaseudun paikka tulevaisuuden kestävässä yhteiskunnassa?

Havainnot mittakaavasta ja hallinnasta

Irene Kuhmonen & Annukka Näyhä
University of Jyväskylä
School of Business and Economics

Tuomas Kuhmonen
University of Turku
Finland Futures Research Centre

Taustaa

- Hanke ‘Maaseudun paikka tulevaisuuden kestävässä yhteiskunnassa’
- Hankkeen tavoitteena syventää Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman visiota
- <https://www.kestavamaaseutu.info/>
- Makeran rahoittama välillä 1.6.2020-31.12.2021
- Mukana Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus (Tuomas Kuhmonen) ja Jyväskylän yliopiston Kauppakorkeakoulu (Annukka Näyhä ja Irene Kuhmonen)
- Hankkeen tavoite:
 - / Kuvata fossiilitalouden jälkeisen yhteiskunnan ilmentymiä
 - / Tunnistaa esteitä maaseudun elinvoimaa vahvistavien ilmentymien yleistymiselle
 - / Määritellä keinoja esteiden poistamiseksi

Lähtökohtia

- Tulevaisuus on avoin
- → voimme tehdä nykyhetkessä tietoisia päätöksiä kohti halutunlaista tulevaisuutta kulkemisesta
- Tulevaisuus on kuitenkin myös utuinen
- → Jotta voisimme tehdä tietoisia päätöksiä, meidän tulee olla tietoisia valintajoukoista
- → Valintajoukkoja voidaan kuvata esim. narratiivien, diskurssien, tulevaisuuskuvioiden tai skenaarioiden avulla
- → *Valistuneiden päätösten tekeminen on normatiivista ja poliittista*

Kestävä tulevaisuus ja maaseutu?

- Kestävä tulevaisuus ei ole vain yksi, vaan monta
- Hankkeessa kestävyys on määritelty fossiilitaloudesta luopumisen kautta
- Fossiilitalous on erittäin keskittynyttä
- Bio- ja kiertotalous on paljon hajautuneempaa kuin fossiilitalous
- *Tarkoittaako siirtymä kohti kiertobiotalous samalla siirtymää kohti hajautuneempaa yhteiskuntaa?*

Työpaketit ja menetelmät

JSBE

1. Visioanalyysi:

- Millainen on fossiilitalouden jälkeinen kestävä yhteiskunta? → **kirjallisuuskatsaus**
- Millaisia materiaalisia ilmentymiä tällä yhteiskunnalla on? → **10 tapauksen valinta**

2. Rakennanalyysi:

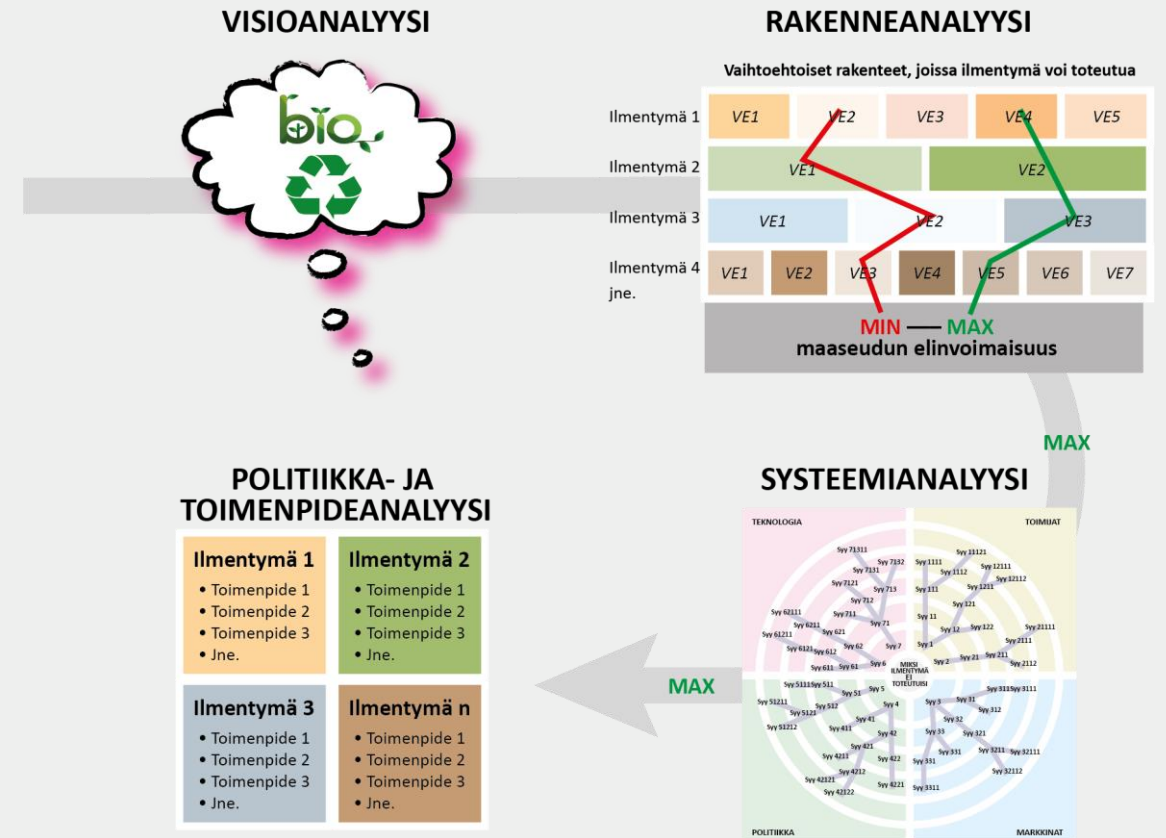
- Millaisilla eri tavoilla ja millä ulottuvuuksilla tapaukset voivat toteutua? → **rakennemalli**
- Millaiset toteutumisvaihtoehdot edistävät maaseudun elinvoimaa? → **haastattelut: todennäköinen ja toivottava tulevaisuus**

3. Systemianalyysi:

- Miten maaseudun kannalta myönteisten ilmentymien lisääntymistä ja skaalautumista voidaan edistää? → **haastattelut: kausaalikartat**

4. Poliittika- ja toimenpideanalyysi:

- Miten politiikalla voidaan edistää maaseudun kannalta myönteisten ilmentymien lisääntymistä ja skaalautumista? → **työpaja**

Visio fossiilitalouden jälkeisestä kestävästä yhteiskunnasta

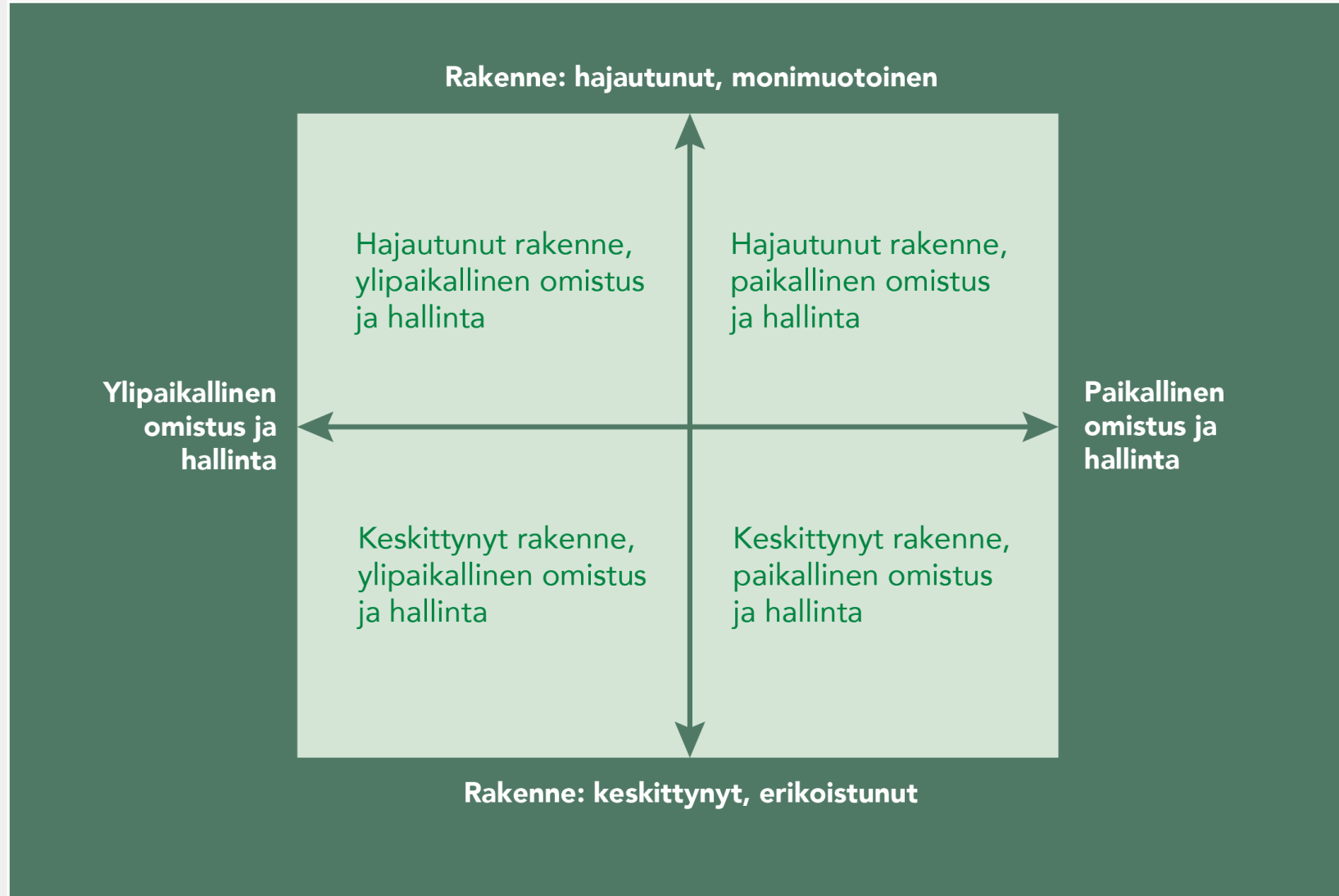
Tapaukset: millaisilla fossiilitalouden jälkeisen maailman ilmentymillä on maaseuturelevanssia?

1. Biokaasu
2. Tuulivoima
3. Maaseudun kiinteistöjen energiahuolto
4. Maatalouden ravinnehuolto
5. Vaihtoehtoiset proteiininlähteet
6. Kotimainen kala
7. Metsänomistus
8. Puurakentaminen
9. Biokuidut
10. Luonnontuotteet

Rakennemalli

JSBE

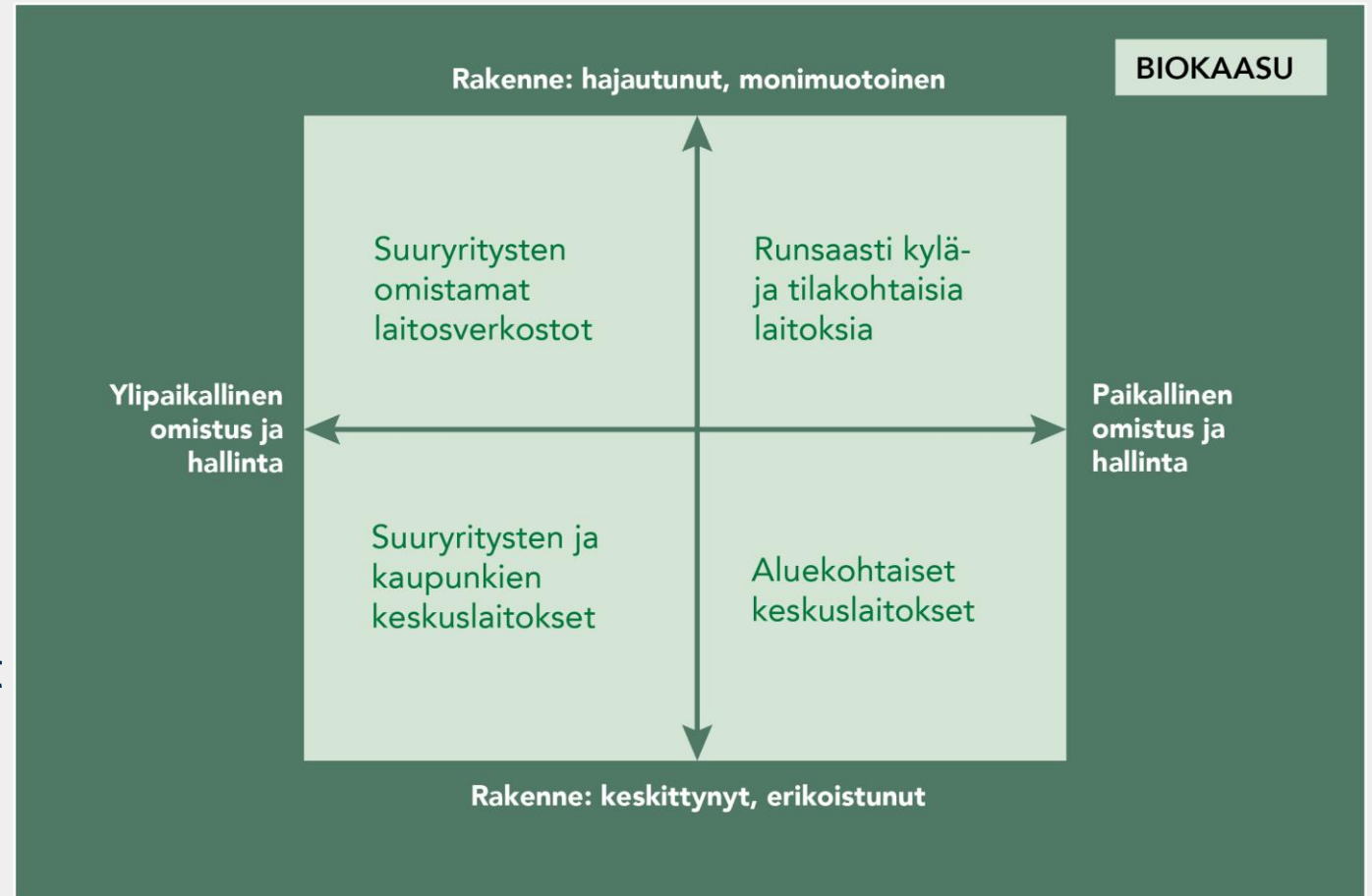
Haastattelumatriisi: 60 haastattelua (osin kesken)

Tapaus	Tutkimus	Hallinto	Yrittäjät	Edunvalvonta & kehittäminen
1. Biokaasu	1	2	2	1
2. Tuulivoima	2	1	2	1
3. Maaseudun kiinteistöjen energiahuolto	2	1	1	2
4. Maatalouden ravinnehuolto	2	2	1	1
5. Vaihtoehtoiset proteiininlähteet	2	1	2	1
6. Kotimainen kala	1	2	1	2
7. Metsänomistus	x	x	x	x
8. Puurakentaminen	x	x	x	x
9. Biokuidut	x	x	x	x
10. Luonnontuotteet	x	x	x	x

Esimerkki: tapaus biokaasu

- Todennäköisyys?
 - / Biokaasun tulevaisuus näyttäytyy kokonaisuudessaan epävarmana
- Toivottava tulevaisuus on monipuolinen
 - / Keskittynyttä ja hajautunutta; suurta ja pientä
 - / Erilaista omistus- ja hallintapohjaa, esim. osuuskunnat
 - / Erilaiset tarpeet, erilaiset ratkaisut

Miten toivottavaan tulevaisuuteen päästään? Miksi sinne ei ole jo päästy?

- Biokaasu ‘ikuisena lupauksena’ → niche-tason innovaatio, jonka logiikka ei sovi yhteen valtaregiimin logiikan kanssa
 - / Puolestapuhujilla ei ole juuri valtaa; kaikki ovat periaatteessa sen puolella mutta harva valmis ajamaan voimalla (“alalla lähinnä konsultit rikastuneet”)
 - / Vallitseva kestävyysdiskurssi ei ole erityisen kiinnostunut mistään polttoon perustuvasta energialähteestä
- Biokaasuala operoi monen järjestelmän (ruoka, energia, liikenne) risteyksessä, mikä on samalla sen vahvuus ja heikkous
 - / Esim. energiasisältö heikompi lannassa kuin peltobiomassoissa → mitä tavoitetta tuotanto palvelee?
 - / Suomessa pääkategoriat liikenteen käyttövoimana ja ravinteiden kierrätyksessä; Euroopassa lämmitys tärkeää
 - / Biokaasutuotannon tuotteet eivät ole (tarpeeksi) vahvoja kilpailijoita regiimin tuotteille
 - / Liikennejärjestelmän sähköistyminen, Suomessa ei suurta halua ajaa biokaasulle poikkeusta (päästöjä ei lasketa elinkaarelle)
- Biokaasun edistäminen vaatisi usean erillisen järjestelmän yhteensovitusta sekä EU:n että kansallisessa politiikassa
 - / Biokaasun edistäminen on kuitenkin erittäin tärkeää sekä maaseutunäkökulmasta että resurssien tarkan hyödyntämisen näkökulmasta
 - / Tarjoaa mahdollisuuden uuteen tuotantosuuntaan erityisesti nykyisillä eläintuotantoalueilla?

Alustavia havaintoja

- Mielikuvittelun tasolla tapahtuva irtaantuminen vallitsevan regiimin polkuriippuvuudesta yllättävän vaikeaa
 - / Vaihtoehdottomuuden retoriikka: todennäköinen ja toivottava nähtiin usein samana kehityssuuntana; → silloin kun joku kehityskulku on toteutunut tai lähellä toteutumista, sitä ei useinkaan kyseenalaisteta (regiimi). Esim. energiajärjestelmän sähköistymiskehitys.
 - / Niche-toimijat pystyvät paremmin erittelemään todennäköisen ja toivottavan (koska eivät useinkaan ole sama asia)
- Haastatteluista välittyi vahvasti murroskauteen liittyvät vaikeudet
 - / Ylhäältä alas vs. alhaalta ylös?
 - / Monen asian pitäisi muuttua (infrastrukturaalisiin järjestelmiin ja käyttäytymiseen)
- Maaseutu on pääomaköyhää
 - / Teknologiaavetoisuus tarkoittaa usein korkeita investointikustannuksia → mahdollista vain keskittyneessä mallissa?
 - / Maailmalla paljon irtonaista rahaa liikenteessä → etsii tasaisen tuoton kotia → metsät, tuulivoima → hankinnan jälkeen hyödyt valuvat muualle
- Yhteiskunnan suhde luonnonvarojen hyödyntämiseen näyttäytyy ambivalenttina
 - / “frugal exploitation of scarce resources” ei toteudu; luonnonvarojen niukkuus ei näy niiden hinnassa, toisaalta niiden hyödyntämistä rajoitetaan sääntelyn kautta.
 - / Maaseudun omaehtoinen toimeliaisuus liittyy paljolti luonnonvarojen hyödyntämiseen, mikä on vallitsevan kestävyysdiskurssin sisällä vaikea asia

JSBE

Kiitos!

Lisätietoa: irene.a.kuhmonen@jyu.fi

